

רמב"ן לשבת פרשת בראשית למה מותר לנו לאכול בשר?

עיינן בראשית א, כט-ל

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נֹתְתִי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרִי עֵץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ. וְלִכְל חַיֵּת הָאָרֶץ וְלִכְל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל רוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי כֵן.

בראשית ט, ג-ד

כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּיִּרְק עֵשֶׂב נֹתְתִי לָכֶם אֶת כָּל אֲדָמָה בְּאֶרֶץ בְּנִפְשׁוֹ דָּמּוֹ לֹא תֹאכְלוּ.

רש"י שם

לכם יהיה לאכלה. ולכל חית הארץ - השוה להם הכתוב בהמות וחיות למאכל, ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כלם. וכשבאו בני נח התיר להם בשר, שנאמר (להלן ט, ג) "כל רמש אשר הוא חי" וגו' "כירק עשב" שהתירתי לאדם הראשון, "נתתי לכם את כל:"

1. רש"י כותב שבזמנו של אדם הראשון האוכל של האדם ושל הבהמה היו שווים, ולשניהם היה מותר לאכול כל דבר הצומח מן האדמה. הרמב"ן חולק. מהי הדעה של הרמב"ן?

רמב"ן

ואם כך יהיה פירוש "אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ" "וְאֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ" ואינו כן, אבל נתן לאדם ולאשתו "כָּל עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע" וכל פרי עץ, ולחית הארץ ולעוף השמים נתן "כל ירק עשב" לא פרי העץ ולא הזרעים, ואין מאכלם יחד כלם בשוה, אך הבשר לא הורשו בו עד בני נח כדעת רבותינו, והוא פשוטו של מקרא.

2. הרמב"ן מסביר למה אין זה מן הראוי שהאדם יוכל לאכול בשר בהמה וחיה. מהו הסברו?

והיה זה מפני שבעלי נפש התנועה יש להם קצת מעלה בנפשם, נדמו בה לבעלי הנפש המשכלת, ויש להם בחירה בטובתם ומזונייהם ויברחו מן הצער והמיתה, והכתוב אומר "מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הֲיָא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֵדֶת הֲיָא לְמַטָּה לְאָרֶץ" [\(קהלת ג כא\)](#).

3. אמנם הרמב"ן מסכים עם רש"י שלאחר המבול הותר לאדם לאכול בשר. מהי הסיבה להיתר זה לפי הרמב"ן?

וכאשר חטאו והשחית כל בשר את דרכו על הארץ, ונגזר שימותו במבול ובעבור נח הציל מהם לקיום המין נתן להם רשות לשחוט ולאכול כי קיומם בעבורו.

4. לפי הרמב"ן לא כל הבא מן החי הותר לאדם אחרי המבול. מה אסור ומה מותר ולמה?

ועם כל זה לא נתן להם הרשות בנפש ואסר להם אבר מן החי. והוסיף לנו במצות לאסור כל דם מפני שהוא מעמד לנפש כדכתיב ([ויקרא יז יד](#)) "כִּי נֶפֶשׁ כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא, וְאָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: דֵּם כָּל בְּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא," כי התיר הגוף בחי שאינו מדבר, אחר המיתה, לא הנפש עצמה. וזה טעם השחיטה. ומה שאמרו ([ב"מ לב](#)) "צער בעלי חיים דאורייתא", וזו ברכתנו שמברך "אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה", ועוד אדבר בענין המצוה בדם בהגיעי שם ([ויקרא יז יא-יד](#)) אם גומר השם עלי.

וטעם "אֶת כָּל עֹשֶׁב זֶרַע זֶרַע" ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע לכם יהיה לאכלה, שיאכלו זרועי העשב כגרגרי החטה והשעורה והקטניות וזולתם, ויאכלו כל פרי העץ, אבל העץ עצמו אינו להם לאכלה, וגם לא העשב, עד שנתקלל אדם ונאמר לו: "וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה" ([להלן ג יח](#)).

מפרשים אחרים נתנו טעמים אחרים להיתר בשר לאחר המבול. מהן הדיעות השונות?

אור החיים

5. אור החיים מביא ג' סיבות לענין. בסיבה א הוא מסכים עם הרמב"ן. מהן הסיבות האחרות?

ט, ג - כל רמש אשר הוא חי וגו'. יש לדעת למה לא הותר הבשר לאדם אלא לנח. ונראה כי נח משלו נתנו לו לג' סיבות, הא' שבאמצעותו מצא ה' לקיים המין וזולתו לא היה מקיים מין הרמש בלא אדם ובזה זכה הוא בהם.

ב' שהוא טרח בהם ויגע בתיבה, וצא ולמד כמה יגיעות יגע בהם ועליו נאמר (תהלים קכ"ח) יגיע כפיך וגו'.

ג' שגרם באמצעות קרבנו שנתרצה ה' ונשבע שלא יכרת כל בשר וגו' לזה התיר לו ה' לאכול מפרי דרכו:

תורה תמימה

6. תורה תמימה הביא שתי סיבות. בראשונה הסכים עם אור החיים. מהי הסיבה השניה שהוא הביא?

ומצאתי במדרש אגדה על התורה [נדפס מכ"י בוויען תרנ"ד] וז"ל, הותרה בשר לנח לפי שהקריב קרבן, ועוד שהכל למיתה עומדים, אבל לאדם לא הותר, לפי שהכל לחיים עמדו עד שחטא. ונגזרה גזירה על כל בריה למות, עכ"ל, והענין מבואר

אברבנאל

7. אברבנאל הביא עוד סיבה להיתר אכילת בשר שניתן לאדם לאחר המבול. מהי הסיבה?

ולמה הרשה לנח אכילת הבשר (שבת קנ"א) מה שלא הרשה לאדם הראשון שהיה זה לפי שאדם היה בגן עדן מקום העצים והפירות היותר נבחרים שאפשר כמו שאמר ויצמח ה' אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ונאמר לו מכל עץ הגן אכול תאכל אבל נח ובניו כשיצאו מן התיבה לא היה להם לאכול לא עשב הארץ ולא עץ פרי ואם היו מיחלים לאכול עד שיזרעו שדות ויטעו כרמים ימותו ברעב התיר להם אכילת הבשר

מלבי"ם

8. מלבי"ם כתב הסבר חדש בפרשתנו וביתר ביאור בפרשת נח. מה הסיבה?

(בראשית א, כט) וכבר בארו החוקרים שהאדם משורש יצירתו לא נברא לחיות מן הבשר, שכן נראה מבריאת השנים והמלתעות שלו, והחיות הנוחות בטבעם הם החיים מן הצמחים, וכן עמים רבים בהודו החיים מן הפירות נוחים בטבעם יותר, וכן אדם נולד במזרח באזיא (אסיה), ושם נמצא צמחים רבים שי"ל שקוי ומוח ושמנונית במקום בשר, רק בני נח שעתידיים להתפרד על כל הארץ הותר להם בשר, ובפ' נח יתבאר טעם העקרי לזה:

(בראשית ט, ג) כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה. כי בימי אדם היו גופות בני אדם חזקים והפירות לא נשחתו עדיין והיו מכלכלים את ב"א כמו הבשר, אבל אחר המבול שנתקלקלו המזונות, והאדם הוכן שיתפשט בקצוי ארץ ואיים רחוקים שמאז נעשה קור וחום וצריך לבשר להעמדת בריאותו...

התשובות

1. לפי הרמב"ן האוכל של הבהמות והחיות לא היה זהה לאוכל של אדם. לבהמות היה מותר לאכול רק עשב השדה, אבל לאדם ניתן גם הזרעים (תבואה, קטניות וכדומה) וגם פרי העץ.
2. האדם והבהמה הם מאד דומים בכמה דברים. לשניהם יש מעלה בנפש מעל הדומם והצומח, יש להם תחושות, וכן יש גם להם בחירה, אמנם מוגבלת, הם בורחים מן הצער ומן הסכנה, וכן שלא כצומח בוחרים הם את מזוניהם.
3. לפי הרמב"ן החיות היו צריכות למות במבול, הם ניצלו בזכות נח, וכיון שעצם קיומם הוא רק בזכותו, לכן הוא זכה גם באפשרות לאכול אותם.
4. לכל חי יש גוף ונפש. לאדם מותר לאכול רק את הגוף (הבשר) של הבהמה לאחר שהבהמה מתה ואינו בעל נפש. אבל לא את הדברים שנושאים את הנפש. ולכן אסור לכל אדם לאכול אבר מן החי, בגלל שהוא עדיין נושא את הנפש. ולבני ישראל נוסף איסור לאכול את הדם כי הדם הוא הנפש.
5. אור החיים
א. כמו הרמב"ן
ב. מכיון שהוא טרח ויגע בהם בתיבה, וכמו נאמר (תהלים קכ"ח) יגיע כפיך כי תאכל.
ג. בגלל הקרבן שנח הקריב התיר לו ה' לאכול בשר בהמה:
6. תורה תמימה
לאחר המבול אין כל כך הפסד ליקום אם נאכל בהמה וחייה כי בין כה כולם מתים. אולם לפני החטא, האדם והבהמה היו צריכים לחיות לעולם, ואכילת בהמה היתה פגיעה נצחית בעולם, ולכן זה היה אסור.
7. בזמן המבול כל עולם הצומח נשחת, וכשיצאו מן התיבה לא היה להם מה לאכול. ואם היו מחכים עד שיזרעו ויקצרו תבואה חדשה היו מתים מרעב, לכן מחוסר ברירה התיר להם הקב"ה לאכול בשר בהמה.
8. לפני המבול בני אדם היו חזקים וגם הפירות היו משובחים והיה בהם מספיק חומרים מזינים לקיים אדם בריא. אולם לאחר המבול הכל השתנה, הפירות לא היו כל כך מזינים כמו בעבר, וגם בני אדם נחלשו וגם התפזרו לארבע כנפות הארץ, במקומות שלא היו מספיק צמחים ופירות במשך כל השנה, לכן מחוסר ברירה הותר להם לאכול בשר מן החי.